

két torony részlete is. Az egyik torony a 14. sz. végén épült, míg a másik, ötszögű tornyot a 18. sz. ázadban emelhettké óolasz rendszerben. Ennek a belső városfalzakasznak, valamint tornyainak csak gerendaalapo-
 pozását, ill. kiszedett helyét találtuk meg. Az 1726-os német nyelvű városalaprajzon ábrázolt „Ruiniertes Zwinger” külső oldalán futó, 17. századi városfal részleteit négy ponton sikerült megtalálnuk. A köveket itt is kibányászták, csupán a fal kirablásának helyét, ill. gerendaalapo-
 zását tárhattuk fel. A Szent István tér 3. sz. épület alatt, a pincében, egy háromhelyiséges, 15–16. századi, középkori ház részleteit tártuk fel.

A területen az Árpád-kortól a 19. századig datálható házikeramia, kályhacsempe-tördékek, ill. használati tárgyak kerültek elő.

SIKLÓSI GYULA

351. Székkutas, Kakasszéki-dűlő

(Csongrád megye) Sza, A, Á

Székkutas ÉK-i határában, a Kakasszéki-dűlő K-i felében 2006. február 9-én terepbejárást végeztünk a gyógyintézetől ÉNy-ra és a Kis-halom-dűlőt a Kakasszéki-dűlőtől elválasztó földúttól D-re. A területet domborzatilag magaslatok és mélyedések tagolják, melyek a Kakasszéki-csatorna természetes vízfolyásának korabeli partját jelölik. A terepbejárás fő célja a korábban feltérképezett lelőhelyek hitelesítése és kiterjedésük pontosabb meghatározása volt. Az ismert lelőhelyeket megtaláltuk, a korábban felmért kiterjedésüket azonban korrigáltuk. Az É-on elhelyezkedő, nagy kiterjedésű szarmata kori lelőhely (43. lh.) a Kis-halom-dűlőből a Kakasszéki-dűlőbe is áthúzódik. A most meghatározott D-i végződése mintegy 100–150 m-rel nagyobb a korábban rögzítetténél. A terület ÉK-i részén elhelyezkedő, kis kiterjedésű szarmata és Árpád-kori lelőhely (175. lh.) az Alsó-Lebukai-dűlőben kezdődik, de terepbejárásunk alapján ennek a D-i határa is 200–250 m-rel nagyobb, a vízfolyás által létrehozott magaslatokhoz igazodik.

A bejárat D-i részén egy kisméretű szarmata és avar kori lelőhelyet ismertünk (42. lh.). Megállapíthattuk, hogy ennek a lelőhelynek is nagyobb a kiterjedése a korábban ismertnél. A korábban meghatározott É-i szélétől északabbra, 150 m-re már folyamatosan találtunk leleteket. Megfigyelésünk szerint ez a lelőhely is a domborzat magasabb részén koncentrálódik. A Kakasszéki-dűlő K-i végében található magaslaton – amely a gyógyintézet körül futó csatornától ÉNy-i irányban 150 m-re helyezkedik el – egy eddig ismeretlen lelőhelyet mértünk fel. Leleteket egy 250 m hosszú és 150 m széles, a domborzat kiemelkedéséhez igazodó területen gyűjtöttünk. A szórványosan jelentkező leletanyagot az Árpád-korra keltezhetjük.

Munkatársak: Gábor László, Nagy Norbert régész-
 technikusok.

SÓSKUTI KORNÉL – SZALONTAI CSABA

352. Székkutas, Kakasszék, II. számú homokbánya

(Csongrád megye) Sza, Á

2006. július 3. és augusztus 12. között próbafeltárást végeztünk a lelőhelyen (Hrsz.: 0376/42). A Szalontai Csaba által készített örökségvédelmi hatástanulmány szerint a felszíni leletek alapján a bánya területét 4 lelőhely érinti, (Székkutas 42., 43., 175. és 188. sz.), amelyeken szarmata kori, avar kori és Árpád-kori felszíni településnyomokat figyeltek meg. A kutatás során összesen 10 000 m²-es felületet tártunk fel. A kutatószelvényekben talált objektumok és régészeti leletek egyértelművé tették, hogy a tervezett bányának az a kb. 126 000 m²-es felületű része is egybefüggő lelőhely (szarmata kori és Árpád-kori településnyomokkal), amelyet a kutatószelvényekkel megvizsgáltunk. A bányaművelés tehát csak a lelőhely megelőző régészeti feltárásának elvégzése után kezdhető meg. Bebizonyosodott, hogy a felszíni leletek alapján körvonalazott négy lelőhely valójában ugyanazon lelőhelynek a felszínen egymástól különböző távolságra megtalált része. Indokolt volt a terület magasabban fekvő részén húzott kutatószelvények összenyitása egy nagyobb (kb. 5800 m²-es) felületen, hogy pontosabb képet kapjunk a bánya területén található lelőhelyről, az objektumok sűrűségéről.

A próbafeltárást július 17-i kezdettel elvégeztük. A lelőhely kiemelkedően kedvező földrajzi környezetben helyezkedik el, a minden régészeti korszakban sűrűn lakott, egykori Kakasszék-ér magaspartján. A próbafeltárást során egy szarmata kori és egy Árpád-kori település részlete került elő. A szarmata kori településnek a széle esett az összenyitott felületre, elsősorban árkokat (zömmel karámokat) és néhány élelemtároló gödröt találtunk. Ugyanakkor az egybenyitott felületen az Árpád-kori település központi része jelentkezett (3 földbe mélyített épülettel, élelemtároló gödrökkel, árkokkal, karámokkal). Elsősorban az Árpád-kori házakból került elő gazdag leletanyag: kerámia (köztük jó néhány cserépbogrács töredéke és kiegészíthető edények), állatcsont, kőanyag, agyagnehezékek, téglatöredékek, vastárgyak (köztük kés, olló stb.). A nyelés során és az egyik árokban egy-egy (a későbbiekben pontosan datálható, viszonylag jó állapotú) Árpád-kori pénzt is találtunk.

Összesen 186 objektumot tártunk fel. Az egybenyitott felület Ny-i szélénél néhány Árpád-kori árkot nagyméretű, újkori beásásokkal bolygattak meg. A kutatóárkokban előkerült objektumok alapján a szarmata kori településobjektumok a megkutatott felület K-i felében sűrűsödtek.

Munkatársak: Bende Livia, Lőrinczy Gábor.

TÓTH KATALIN

353. Szigetcsép, MOL 2. sz. lelőhely

(Pest megye) B, I

2006. március 14. és április 2. között megelőző feltárást végeztünk a Százhalombatta–Tiszaújváros MOL távvezeték nyomvonala által érintett lelőhelyen. A lelőhely

1988 m²-nyi területén összesen 191 objektum került elő, amelyből 166 az urnamezős kultúrához sorolható (ebből 22 sír), valamint 25 ismeretlen korú objektum. Az urnamezős temető a lelőhely K-i felében, egy kisebb kiemelkedésen, egy zárt területen, mintegy 10 m-en belül helyezkedett el, ezen belül kisebb csoportokra különült el. Kelet felől feltehetően árok határolta. A sírokban többnyire nagyobb méretű urnát dokumentáltunk, néhány esetben több kisebb edényt és fedőtálat is megfigyeltünk. A temetőtől mintegy 50–75 m-re, a szelvény Ny-i felében négy, egymástól jól elkülöníthető, DK-ÉNy hossz tengelyű, 3-4 soros, cölöpszerkezetes ház maradványait figyeltük meg. A házak területéről mindössze néhány darab jellegtelen, késő bronzkori kerámia töredéke került elő. A telep feltehetően az itt feltárt urnatemetőhöz tartozhatott. A temetőtől K-re és az urnamezős hosszúházaktól Ny-ra néhány kisebb gödör és cölöplyuk rendszertelenül helyezkedett el. Leletanyagot nem tartalmaztak, de feltehetően őskori eredetűek.

Munkatársak: Hornok Péter, Varga Sándor régészek, Gyergyádes Tibor, Barta Gábor technikusok.

GALLINA ZSOLT

354. Szigetvár, vár

(Baranya megye) Tő

2006. április 3. és május 29. között hitelesítő ásatást végeztem a vár területén. A 2004-ben a 20–21. sz. kazamatában feltárt téglatorony kapcsán felvetődött a kérdés, mi volt a kapcsolata ennek a toronynak a vár többi részével. A másik kérdés az volt, hogyan mutassuk be a feltárt tornyot, és milyen legyen annak a kapcsolata a kazamata előtti területtel, illetve romokkal. Az 1960–1964. évi felmérési rajzok dokumentációi és az ásatásról megjelent publikációk közötti ellentmondás miatt szükségessé vált az érintett terület feltárása.

A 4–7., 15. sz. szelvényekben végzett munka egyértelműen hitelesítő ásatásnak minősült. Az itt tett megfigyelések megerősítették az 1960–1964. évi felmérési rajzok pontosságát. Ugyanakkor az is teljesen egyértelművé vált, hogy a mai felszíntől mélyebben akkor nem ástak sehhol sem. Így kerülhetett elő a 7. sz. szelvényben feltáratlan török kori gödör, kései talpastállal a betöltésben. A 15. sz. szelvény egyértelműen bizonyította, hogy a vár K-i felében egy nagyobb alapincézett épület állt egykor. Ugyanakkor az is kiderült, hogy az ostrom után a törökök az elegyengetett törmelékre sárga, korábban bolygatatlan löszet hordtak; vagyis a sárga löszös agyag előkerülése nem biztos, hogy minden esetben altalajt is jelöl.

Az 5. és 8. sz. szelvényekben arra szerettem volna választ kapni, hogy a korábban ott lévő fürdőmedence alatt maradtak-e fenn falak alapozásai vagy alapozási árkai. A kérdésre sajnos nem lehet válaszolni, mert a medence alja mind a mai napig eredeti helyén van. Az 1–3. sz. szelvények területét eredetileg szintén feltártnak kellett volna tekinteni, azonban az előkerült ágyúgolyók,

csákány itt is azt bizonyították, erre a mélységre nem terjedt ki a régi ásatás. Az 1–2. sz. szelvényben feltárt várárok már nem számított meglepetésnek, hiszen a kazamatákba eső szakaszát már 2004-ben feltártam. Ez a korai árok az ostrom idején még használatban volt. Az is nyilvánvaló volt, hogy az árkon egykoron híd ívelt át. A két nagyméretű, különálló téglatoronyról (az egyik torony a 18. sz. kazamata előtt, a másik a már említett 20–21. sz. kazamatában) feltételezhető volt, hogy azoknak valamilyen köze volt a vár bejáratához. A 18. sz. kazamata előtti tornyot, már elhelyezése miatt is kaputoronynak, vagy kapuvédeműnek lehetett tartani. Az ásatás során ez a feltevés bizonyossággá vált. A külső torony mögött, az 1–2. sz. szelvényben feltártuk a vár korai vizesárkán átvezető híd téglapillérét, illetve faszerkezetének maradványait. A korai híd elemeinek előkerülése után, a külső torony K-i felén is további szelvényeket nyitottam. Feltételeztem, hogy a toronyból egyenes út – híd – vezetett át a másik, a külső vizesárkon is. A 9., 12–14. sz. szelvényekben azonban csak egy korai palánk gerendalyukait sikerült feltárni, egyértelműen hídnek meghatározható nyomok nem kerültek elő. Bár a megemelkedett talajvíz miatt teljes feltárása nem volt szükséges, ennek ellenére azt kell mondani, hogy a toronyból nem vezetett közvetlen kijárat a külső árok túloldalára. A tornyot azonban egy külső palánk védte, ezt talán még Zrínyi készítette az ostromra készülve, majd később a török kijavította. Pillanatnyilag az látszik valószínűnek, hogy a külső toronyból a két árok és a palánk által közrefogott keskeny szorosba lehetett kijutni, s csak a kissé délebbre lévő – az 1960–1964-ben feltárt – hídon át lehetett a középső várba jutni. A korai árokhoz tartozó hídon át lehetett csak a belső várba jutni. Ezt a hidat biztosította a 2004-ben feltárt torony. Ez a belső torony, mint tudjuk, részben a korai árokban épült fel, amit kissé ugyan beszűkített, de így ellenőrzése alatt tartotta a belső hidat. A kazamatasor előtt, annak K-i vége közelében 3 kisebb szelvényt nyitottunk. Ezen a területen korábban nem volt feltárás. Igen vastag, 150–200 cm 18–19. századi feltöltés átvágása után értük el csak a kései hódoltság kori szintet. A 10–11. sz. szelvényben egy hódoltság kori boronavázás ház téglapadlója és kemencéjének részlete került elő. A 16. sz. szelvényben 2 m mélyen előkerült meszesgödör a kazamata építéséhez köthető.

GERE LÁSZLÓ

355. Szil határa

(Győr-Moson-Sopron megye) LT, Ró, N

2006. március 23-án helyszíni szemlét tartottunk a település több pontján.

Ásvány-dűlő: Megállapítottuk, hogy az eddig KÖH 3. és 4. lelőhely valójában egy lelőhely, amely egy kisebb kiemelkedésen nyúlik végig, a rajta átfutó dűlőút mindkét oldalán. A dűlőúttól D-re eső fákkal körülvett kisebb kiemelkedésen nagy mennyiségű római cserepet